

آینه

اقتصاد

اصولگرایان عزیز پاسخ دهند

● **عباس عبدی:** هدف از این یادداشت سرکوفت‌زدن به اصولگرایان نیست، هرچند حداقل بخش مهمی از آنان شایسته سرزنش‌شدن دائمی هستند... فاصله‌گیری نسبی کارگزاران و مسئولان قبلی از نظام رسمی را نمی‌توان به یک مسئله اخلاقی و بی‌تقوایی فردی تقلیل داد. مثلا گفت که رفیقش او را از راه به در کرد؟! اینکه بگویم آنان بداخلاق و ضعیف‌النفس بوده یا دچار هوای نفس شده‌اند، نه‌تنها مشکل را حل نمی‌کند، بلکه بدتر هم هست. زیرا این پرسش مطرح می‌شود که این چه ساختاری است که افراد سالم و خوب وارد آن می‌شوند ولی بعد از پایان دوره دچار هوای نفس می‌شوند و استثنا هم ندارد؟!... به نظر بنده احمدی‌نژاد سال ۱۳۹۶ تفاوت رفتاری و فکری چندانی با احمدی‌نژاد سال ۱۳۸۱ نداشته است. فقط طرف مقابل او فرق کرده است، ولی کلیت فکری و رفتاری او همچنان ثابت مانده است. اگر در گذشته اصلاح‌طلبان را مانع به‌قدرت‌رسیدن خود می‌دانست بنابراین با آنها مواجه‌های می‌کرد که از جنس همین مواجهه فعلی با ساختار رسمی بود. اگر خوب دقت کنیم متوجه می‌شویم که او با بازداشت و زندان و محاکمه هیچ‌کس کاری ندارد، فقط وقتی نوبت به دوستانش رسید، جیغ‌و‌داد کرد. حال که از سوی ساختار رسمی حذف و رد صلاحیت می‌شود، همان برخوردهای گذشته‌ای را که با دیگران و حتی نظام مدیریتی تحت امر خود داشت با آنان دارد. تا اینجا هم مسئله مهمی نیست، خیلی هم مسئله مردم نیست که او چگونه با ساختار فعلی مواجه می‌شود، این بیشتر یک جنگ قدرت درونی است. مسئله اصلی این است که او هشت سال با همین تفکر و شیوه رفتاری مملکت را به قعر فلاکت برده است، کسی که چنین رفتار و افکاری دارد، طبعاً نمی‌تواند هیچ تصمیم عقلایی معطوف به نفع جمعی بگیرد. همه تصمیماتش معطوف به منافع و قدرت شخصی و گروهی است.

اطلاعات

۱۳۹۷ سالی بهتر است اگر...

● **فتح‌الله آملی:** درک شرایط امروز جامعه ایران به‌ویژه در حوزه اقتصاد و چالش‌های پیش‌روی آن کار چندان سختی نیست. اینکه گناه آن را تنها به گردن دولت پانزدهم نیز مشکلی را حل نمی‌کند. بدون تردید اگر قرار است سال آینده سال بهتری برای کشور و ملت و به‌ویژه اقتصاد کشور باشد همه باید مسئولیت و بحران‌ها را موجود را فهم کرده و همه پای کار باییم. حمله به دولت و گاه حتی تمسخر آن با لحن و ادبیات کینه‌توزانه و کاملاً جناحی و سیاسی با نقد دلسوزانه و ارائه راهکار و پیشنهاد به او و پیش‌چشم‌آوردن اشتباهاتش با زبان نرم و مشفقانه و ارائه راه‌حل برای عبور از دشواری‌ها و سختی‌هایی که با آن روبه‌روست، تفاوت اساسی و کاملاً وجودی دارد. هر کدام از اجزای حاکمیت باید سهم خود را در ایجاد وضعیت موجود و بروز بحران قبول کنند و مسئولیت آن را بپذیرند و صادقانه از قرائتی دست بردارند و دولت هم به سهم خود... و همه در هر سه قوه و در هر نهاد و دستگاهی که زیر چتر نظام فعالیت می‌کنند یا درک شرایطی که در آن به سر می‌بریم و ضرورت مقابله با بحران‌های داخلی و سیاست خارجی، همه امکان و توان و ظرفیت خود را به کار گیرند و دست در دست هم، یکپارچه و متحد بهترین سازوکار را برای رشد و توسعه کشور و خروج از بحران با استفاده حداکثری از ظرفیت سرمایه اجتماعی طراحی و اجرا کنند. اگر چنین کنیم و چنین کنند، به فضل خدا سال آینده سالی بهتر از سالی که پشت سر گذاشتیم و چندان خوش گذشت، خواهد بود.

آفتاب

مصاحبه با پروانه سلحشوری: نماینده تهران

● اصولگرایان مجلس از حقوق زنان بیشتر حمایت می‌کنند! به نظر چندان در مجلس نمی‌توان مرزبندی‌های اصلاح‌طلب و اصولگرا را در شرایط فعلی مورد توجه قرار داد. دست‌کم در تجربه‌هایی که من درباره حوزه زنان داشتم این تفاوت‌ها را ندیدم، یک بار زمانی که برای رئیس‌جمهور نامه‌ای تنظیم می‌کردم و به دنبال آن بودم که امضای بالایی داشته باشد، برای اینکه روحانی از وزیر زن استفاده کند، یک بار هم برای طرح افزایش حداقل سن ازدواج دختران بود که در هر دو مورد تفاوت اصلاح‌طلب با اصولگرا ندیدم و حتی در بسیاری از موارد اصولگرایان از برنامه‌های حقوق زنان بیشتر حمایت کردند. در همین نامه برای افزایش سن ازدواج اصولگرایانی با من همراهی کردند و حتی گفتند خانم سلحشوری چرا حداقل سن را ۱۳ سال نوشتید و بیشتر می‌نوشتید اما برخی اصلاح‌طلبان به صراحت گفتند که نامه را امضا نمی‌کنند. در کل، این جدایی‌سازی‌ها شاید در برخی موارد درست باشد اما درباره مسائل ملی که با منافع کشور سروکار دارد بهتر است وحدت داشته باشیم. مثلا همین که مجلس یکپارچه به کلیات بودجه رای نداد، فارغ از جناح‌بندی‌ها، نشان می‌داد که مجلس ناراضی است.

politics@sharghdaily.ir

نشست سوریه در سوچی

پرونده‌های باز روی میز دیپلماسی

شرق، زینب اسماعیلی: دیپلماسی جمهوری اسلامی در سالی که گذشت در چند جبهه فعال بود؛ از یک سو برجام و حفظ این توافق که در معرض تهدیدهای مدام مقامات ایالات متحده آمریکا به‌ویژه دونالد ترامپ قرار داشت، در دیگر سو همچنان مسائل منطقه‌ای و همسایگان برای دیپلماسی کشور در اولویت قرار داشت. روابط دوجانبه در اولین سال دولت دوازدهم اما نقطه عطف خاصی نداشت. بیشترین ملاقات‌ها و ایجاد مناطق امن را در این سرزمین اجرائی کنند. خارجه و معاونان تهران- مسکو انجام شد. در یک سو موضوع برجام روی میز دو طرف بود که تلاش داشتند به نشان‌دادن اتحادشان ترامپ را از نقض برجام منصرف کنند و در دیگر سو موضوع سوریه روی میز دو طرف بود که با نشست‌های آستانه و سوچی توانستند آتش‌بس مخالف ادامه‌یافتن برجام و مدعی‌پاره‌کردنش رود. همچنین ملاقات‌های سران دو کشور توانست به روابط استراتژیکی که بین تهران- مسکو در چهار سال گذشته، آغاز شده بود، سرعت بیشتری ببخش.

نگاهی به عمده تحولات رخ‌داده در سال ۹۶، سفرها و ملاقات‌های رئیس‌جمهوری و وزیر خارجه شاید بتواند تصویری واضح‌تر از دیپلماسی کشور به دست دهد.

کج‌دار و مریز برجام

سالی ۹۶، سال دلهره از اقدامات ترامپ در مورد برجام بود. توافقی که به کج‌دار و مریز نگه داشته شد تا در سال پیش‌رو و در اردیبهشت ماه نتیجه اجرائی‌شدن تهدید جدید ترامپ را ببینیم. دونالد ترامپ که از ابتدا مخالف ادامه‌یافتن برجام و مدعی‌پاره‌کردنش بود، تقریباً در هیچ‌یک از موعدهای سه‌ماهه و شش‌ماهه تمدید تعلیق تحریم‌های هسته‌ای و تأیید پایبندی ایران به برجام، نگذاشت آب خوش از کُلوی برجام پایین برود. توافق اگرچه هنوز به قوت خود باقی است اما آنچه ترامپ و تیم مخالفان همراهش در آمریکا انجام دادند موجب نقض برخی بندهای توافق شده است. موضوعی که بارها توسط ایران در مجامع مرتبط اعلام شده است. بندهایی که آمریکا را موظف می‌کرد برای بهتر اجرائی‌شدن توافق، بسترسازی کند و فضا را از التهاییات موجود نجات دهد. اما تیم ترامپ و خود به‌شدت ناقض این بندها بودند. خطابه مفضل او در طرح ادعاهایی در مورد حکومت ایران و با‌تعریض طرح تغییر رژیم در ایران که به نظر می‌رسید از دکترین آمریکا حذف شده، خود ضدتبلیغی جدی برای ایران و برجام بود. ترامپ مسائل منطقه‌ای و موشکی ایران را نیز به موضوع توافق و ایران افزود تا بتواند ماهی خود را از آب جنوب امضا شد.

روحانی شه‌یورماه طبق سال‌های گذشته برای شرکت در مجمع عمومی سازمان ملل به نیویورک رفت و ملاقات‌های دوجانبه‌ای را در این مقطع انجام داد. همچنین در شه‌یورماه به قزاقستان سفر کرد برای شرکت در اجلاس سران سازمان همکاری‌های اسلامی در حوزه علم و فناوری، روحانی آذرمه نیز به ترکیه رفت برای شرکت در اجلاس فوق‌العاده سران کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اسلامی.

همچنین رئیس‌جمهوری در تهران میزبان نخست‌وزیر گرجستان (اردیبهشت)، فرستاده ویژه رئیس‌جمهوری در مسکو بود که در حوزه روابط دوجانبه تعریف می‌شد، اما مسائل منطقه‌ای نیز از آن خارج نبود. در نوبت دوم سفر به سوچی (جنوب روسیه) در آذرمه برای شرکت در نشست سران دو سوریه بود. در همین راستا آمان‌ماه ولادیمیر پوتین در قالب شرکت در نشست سه‌جانبه آذربایجان، روسیه و ایران به تهران سفر کرد و توافقی احداث کردیور شمال- جنوب امضا شد.

روانی شه‌یورماه طبق سال‌های گذشته برای شرکت در مجمع عمومی سازمان ملل به نیویورک رفت و ملاقات‌های دوجانبه‌ای را در این مقطع انجام داد. همچنین در شه‌یورماه به قزاقستان سفر کرد برای شرکت در اجلاس سران سازمان همکاری‌های اسلامی در حوزه علم و فناوری، روحانی آذرمه نیز به ترکیه رفت برای شرکت در اجلاس فوق‌العاده سران کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اسلامی.

دیپلماسی

نبرد جهانی تبدیل شده، این امر خیلی غیرمعمول به نظر نیاید. مسئله سوریه اما با دخالت نظامی ترکیه در منطقه غقرین شکلی دیگر گرفت؛ منطقه‌ای کردنشین که گویا در تسویه‌حساب سیاسی ترکیه و سوریه و دیگران گیر افتاده که با گذشت دو ماه، بین نیروهای ترک و نیروهای اساد دست به دست شده است.

عراق بدون داعش

پیگیری مسئله سوریه در سال ۹۶ هم‌زمان بود با ادامه نبرد در عراق. نبرد با داعش و آزادسازی یک به یک مناطق توسط نیروهای عراقی، حشد الشعبی و لشکر فاطمیان؛ اما مهم‌ترین اتفاق سال ۹۶ در حوزه عراق، آزادسازی موصل از دست داعش بود. موصل مرکز استان نینوا دومین شهر بزرگ عراق بود که از سال ۲۰۱۴ به تصرف داعش درآمده بود؛ تصرفی رقت‌بار. دو سال متوالی در دو نوبت تلاش شد تا شهر را از چنگ داعش نجات دهند اما موفق نشدند؛ نهایتاً در عملیات مشترکی بین نیروهای دولت عراق، نیروهای حشد الشعبی، کردها و نیروهای بین‌المللی تیرماه سال ۹۶ موصل از دست داعش آزاد شد. ۱۸ تیر بود که نخست‌وزیر آزادسازی کامل شهر از دست داعش را اعلام کرد و نوید داد به زودی داعش از همه عراق پاک‌سازی می‌شود. این را در اعلامیه‌هایی توسط هلی‌کوپتر در شهری مثل تلعفر نیز پخش کردند.

آخرآبان‌ماه، سردار قاسم سلیمانی در نامه‌ای به مقام معظم رهبری، پیروزی بر داعش در سوریه و عراق را اعلام کرد و از پایان بحرانی شش‌ساله خبر داد. سلیمانی در نامه‌اش نوشته بود: «حرکت خبیثانه‌ی که تحت نام «حکومت اسلامی عراق و شام» در همان ماه‌های اولیه موفق شد با اغفال ده‌ها هزار جوان مسلمان دو کشور، بسیار اثرگذار و سرنوشت‌ساز عالم اسلامی «عراق» و «سوریه» را دچار بحران بسیار خطرناکی کند و صدها هزار کیلومترمربع از اراضی این کشورها را همراه با هزاران روستا، شهر و مراکز مهم انسانی به تصرف درآورد و هزاران کارگاه و کارخانه و زیرساخت‌های مهم این کشورها از جمله، راه‌ها، پل‌ها، پالایشگاه‌ها، چاه‌ها و خطوط نفت و گاز و نیروگاه‌های برق و موارد دیگری از این نوع را تخریب کردند و شهرهای مهمی همراه با آثار گران‌بهای تاریخی و تمدن ملی آنها را با بمب‌گذاری از گران برده یا سوزاندند. اگرچه اما خسارت‌های وارده قابل احصا نیست اما بررسی‌های اولیه حاکی از ۵۰۰ میلیارد دلار است.»

یک‌همه‌برسی بی‌نتیجه

یکی از مسائلی که در سال ۹۶ ایران در حوزه

نشست برج‌های اروپایی‌ها در بروکسل

همسایگان با آن مواجه بود، تصمیم اقلیم کردستان عراق برای برگزاری فرانسودم بود؛ تصمیمی که مخالفت‌های ایران در محافل خصوصی، مخالفت‌های جدی و رسمی هیچ‌کدام نتوانست مقامات اقلیم کردستان عراق را از آن منصرف کند. برگزاری همه‌پرسی استقلال، موجب بسته‌شدن راه‌های هوایی ایران به سمت اقلیم و بستن گذرگاه‌ها شد و اگرچه فرانسودم برگزار شد، اما به نتیجه موردنظر مقامات کردستان نرسید و تنها موجب ایجاد‌کدورت بین اقلیم و دولت مرکزی عراق شد که در سفر بازرانی به تهران و ملاقات در حاشیه مونیخ دنبال بهسازی روابط بودند؛ اتفاقی که شاید با اندکی تأخیر انجام شود.

بحران درسرزمین‌یمانی

موضوع یمن در سالی که گذشت روی میز ایران و کشورهای منطقه باز بود، اما تقریباً هیچ اقدام ویژه و مشخصی در موردش انجام نشد؛ پرونده باری که تنها به آمار کشته‌ها و مجروحان و میزان بمب‌هایش افزوده شد و ویا این سرزمین را درنوردید. جنگ در یمن اما موجب شد که سلسله‌ای از اتهامات در مورد ایران مطرح شود. اتهام ارسال سلاح به یمن زمانی که یک موشک از یمن به فرودگاهی در ریاض اصابت کرد آغاز شد، اگرچه ایران این اتهام را رد کرد، اما سناریوی عربستان و ایالات متحده آمریکا تازه آغاز شده بود. نیکی هیلی، نماینده آمریکا در سازمان ملل، همین سناریو را در شورای امنیت ادامه داد، همچنین در جمع خبرنگاران که‌های فلزی را که مدعی شد همان موشک است، برای نمایندگان اعضای دائم شورای امنیت نیز به نمایش گذاشت. همه اینها در حالی ادامه می‌یافت که ایران پاسخ می‌داد این موشک متعلق به خود یمن است، نه ایران، اما بهانه‌ای برای طرح پاره‌ای ادعاها از سوی ولیعهد عربستان نیز شد.موضوع یمن اما در حاشیه اجلاس مونیخ بین ایران و کشورهای اروپایی برای اولین‌بار به موضوع مذاکره درآمد که گمانه‌هایی از مذاکره منطقه‌ای با اروپایی‌ها را از سوی اصحاب رسانه مطرح کرد.

خز رشاید بازیم جدید

به نظر می‌رسد در سال پیش‌رو همه مسائل در بالا گفته‌شده همچنان روی میز دستگاه دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران باز باشد و همین روند را طی کند. ممکن است تنها موضوع تدوین رژیم حقوقی خزر تحول چشمگیری بعد از دو دهه مذاکره پیدا کند که بخش‌هایی از رژیم حقوقی بدون تعیین‌تکلیف بحث سرزمینی تدوین شود و در جلسه سران در قزاقستان به تصویب برسد.

فرانسوی خود و رئیس مجلس سنا دیدار کرد و تیر با مکرون، رئیس‌جمهوری فرانسه، ملاقات داشت. به نظر می‌رسد مکرون در سال پیش‌رو به تهران سفر کند. در همین تور اروپایی او به ایتالیا نیز رفت. اما علاوهبر این سفر به ایتالیا، او آذرمه ۹۶ سال برای سفری یک‌روزه برای شرکت و سخنرانی در سومین کنفرانس بین‌المللی گفت‌وگوهای مدیترانه‌ای، راهی رم، پایتخت ایتالیا، شد و در جریان این سفر با «انجلیانو آلفانو»، وزیر امور خارجه ایتالیا، دیدار و گفت‌وگو کرد. البته در مقابل این دو سفر ظرفیت مقامات ایتالیایی سال گذشته سفری به ایران نداشتند. ظرفیت استفاده نیز بار دیگر سفری اروپایی داشت؛ این‌بار به شرق اروپا (صربستان، بلغارستان، کرواسی و بوسنی‌هرزگوین). ظرفیت در این سال دو نوبت به آفریقا سفر کرد (الجزایر، موریتانی و تونس) و چند سفر او نیز برای حضور در نشست‌های مرتبط با روند حل بحران سوریه به سوچی، استانبول و آنکارا انجام شد. راینزنی‌ها دوجانبه و سفرهای دوجانبه نیز در این سال کم نبود؛ کابل، ترکیه، پاکستان، تاجیکستان، ازبکستان، عمان و قطر از مهم‌ترین آنهاست.

برای تقویت صلح و ثبات در منطقه، گفت: «درگیری‌ها در یمن جز مصیبت و نابسامانی نتیجه‌ای برای منطقه به همراه نداشته و باید تلاش کنیم تا هرچه سریع‌تر کشتار مردم در این منطقه به پایان رسیده و کمک‌های انسان‌دوستانه به دست مردم برسد». قرار بود روز گذشته بن علوی با محمدجواد ظریف، وزیر خارجه ایران، دیدار کند؛ ولی به دلیل بیماری تمام قرا‌های ظریف کنسل شد. بهرام قاسمی، سخنگوی وزارت خارجه گفت: «همه برنامه‌ها و دیدارهای روز شنبه و یکشنبه ظریف به دلیل کسالت لغو شد». به گفته قاسمی، با توجه به تداوم کسالت شدید دکتر ظریف، وزیر امور خارجه که از روز شنبه آغاز و منجر به بستری‌شدن چندساعته ایشان در بیمارستان شد و نیز نیاز به استراحت مطلق طبق تجویز پزشک معالج، همه برنامه‌ها و ملاقات‌ها در روز متوالی، ازجمله دیدار با همتای عمانی یوسف بن علوی – که به یکشنبه موکول شده بود- لغو شد.

روزنه

روایت کمال خرازی از دوران احمدی‌نژاد

● سیدکمال خرازی، رئیس شورای راهبردی روابط خارجی، در تبیین راهبردهای جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۷ گفت: «دشمنان ما از ابتدا می‌خواستند انقلاب را به شکست بکشاند، جنگ به راه انداختند، کودتا کردند، انواع تحریم‌ها را علیه جمهوری اسلامی ایران برقرار کردند». به گزارش «شورای راهبردی آنلاین»، خرازی گفته: «راهبردهای مصوب شش‌ورا خدمت مقام معظم رهبری ارائه می‌شود و ایشان اگر به مصلحت بدانند، به دستگاه‌های دولتی ابلاغ می‌کنند. در دولت آقای احمدی‌نژاد، راهبردهایی که از دفتر مقام معظم رهبری به دولت ارسال می‌شد، چندان مورد توجه قرار نمی‌گرفت، ولی در دولت آقای روحانی مورد توجه قرار می‌گیرد و این خود، تفاوت مهمی است». رئیس شورای راهبردی روابط خارجی تصریح کرد: «شورا به مسائل جاری روابط خارجی چندان کاری ندارد، بلکه می‌خواهد جهت‌گیری‌های روابط ایران با کشورهای دیگر و در عرصه بین‌الملل را ترسیم کند و از همین‌رو پیشنهادهای آن رویکردی آینده‌نگرانه دارد». او افزود: «اینکه آینده برجام چه می‌شود و ما چه اقداماتی را باید در جهت حفظ منافع کشور انجام دهیم، با در مورد مسائل منطقه‌ای که با بحران‌های شدیدی روبه‌روست چه باید بکنیم. براین اساس باید راهبردهایی را در قبال این تحولات به‌صورت درازمدت طراحی کنیم». وزیر امور خارجه دولت اصلاحات برجام را از موضوعات پیش‌روی شش‌ورا در سال آتی عنوان کرد و گفت: «یک مسئله مهم، آینده برجام است که اگر آمریکا از این توافق خارج شود، ما چگونه عمل خواهیم کرد. با اگر اروپا همچنان به تعهدش در قبال برجام پایبند بماند، جمهوری اسلامی ایران چه گزینه‌هایی را در اختیار دارد. دراین‌خصوص، باید گزینه‌های مختلف را بررسی و راهبردهای لازم را برای آن تنظیم کرد. این یکی از مسائلی است که در هر صورت، موضوعی سرنوشت‌ساز برای کشور محسوب می‌شود.»

ادامه از صفحه اول

سال نافرجام

اگر کمی صریح‌تر باشیم، می‌توان نقش کشمکش‌های داخل‌کشور را در این موضوع، استمرار روابط بلکه کار با آمریکا برای مقفوسازی برجام و حل‌وفصل مشکلات منطقه که تهران و واشنگتن نظرات تقریباً نزدیکی دارند، مشاهده کرد. سوس، سه کشور امضاکننده توافق هسته‌ای با وجود آگاهی از نظر ترامپ، از توافق هسته‌ای دفاع کرده و حاضر به تمکین در برابر آمریکا نشدند. آنچه موضع این سه کشور را از منظر آنها در مقابل ترامپ تضعیف کرد، موضوعاتی مانند برنامه موشکی ایران و به‌خصوص هدف‌قرارگرفتن عربستان و امارات در جنگ بین خود که در ظاهر ربطی به برجام نداشت، ولی روشن بود اروپا نیز این تحول را برنمی‌تابد. به بیان دیگر، این مورد و همچنین تحولات منطقه، اروپا را وادار به همراهی با آمریکا در قبال ایران کرد و تا آنجا پیش رفت که سه کشور برای راضی‌کردن آمریکا در خارج‌نشدن از برجام، قصد اعمال تحریم بر ایران در رابطه با برنامه موشکی و منطقه را دارند. در حوزه منطقه‌ای و همسایگان نیز در سال گذشته با وجود دستاوردهای نظامی در برخی کشورها، عملکرد سیاست خارجی کشور به‌طور عام و وزارت امور خارجه به‌طور خاص نتوانست گره‌های کور در روابط با همسایگان و دیگر کشورهای منطقه را باز کند. به جرت می‌توان گفت ما در وضعیت دیپلماسی است. از این سیاست خارجی خود با همسایگان در ۴۰ سال گذشته قنار داریم. تصور می‌کنم جرقه یا اشتباهی کوچک –عمدی یا سهوی– می‌تواند شرایطی را ایجاد کند که خروج از آن تقریباً محال خواهد بود. مشکل کشور دراین‌باره، اول نوع نگرش به منطقه و دیگر جایگزینی رویکردهای فیزیکی به جای دیپلماسی است. از این منظر، دکتر ظریف و دستگاه دیپلماسی کشور نقش کافی را در تدوین راهبردها در رابطه با منطقه ندارند؛ درحالی‌که اجماع ملی و نتجین تصمیم‌گیر، براساس قانون اساسی از الزامات پیشبرد اهداف و تأمین منافع کشور در منطقه و جهان است. چنانچه در مقدمه ذکر شد، پرداختن به دیگر حوزه‌های سیاست خارجی در مناطق مختلف جهان در عهده این یادداشت نیست؛ ضمن اینکه وقتی با چالش‌های عمده‌ای در موضوعات هسته‌ای، همسایگان و منطقه مواجه هستیم، نمی‌توان معجزه‌ای در حوزه‌های دیگر مانند آسیا، آفریقا، امریکا لاتین و... از دستگاه دیپلماسی کشور انتظار داشت و اجمالاً باید به سفرهایی که هر از گنده‌ای شاهد آن هستیم، بسنده کنیم. در پایان، ذکر این نکته در بررسی کارنامه سیاست خارجی در سال ۹۶ ضروری است که کاهش چشمگیر کارآمدی و توان دستگاه دیپلماسی‌کشور به دلیل جراحی ناهنگام در سازمان و ساختار نسبتاً حافظه‌اند آن در ماه‌های پایانی سال که حتی در صورت توافق و همراهی با دکتر ظریف در تغییر ساختار با هدف تزریق انگیزه و چابک‌کردن دستگاه دیپلماسی، باید قبول کرد این جراحی بزرگ در زمانی غیرمناسب صورت گرفت؛ درحالی‌که اندک تدبیر مدیریتی می‌توانست ارتقای بهره‌وری آن در شرایط بحران‌زده منطقه و روابط وخیم با همسایگان را در پی داشته باشد.